

OGÓLNOPOLSKIE FORUM GRANICA WSCHODNIA SZANSE I BARIERY

CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTW ŚCIANY WSCHODNIEJ

WOJEWÓDZTWA
„ŚCIANY WSCHODNIEJ”
charakterystyka

Lublin, 1996

Redakcja

Stanisław JADCZAK

Opracowanie graficzne

Waldemar ADAMCZUK

Miejska Biblioteka Publiczna
Biała Podlaska

5 103793000006

Wydawca

na zlecenie Urzędu Wojewódzkiego w Białej Podl. i „CPN” S.A. O/Lublin:

Oficyna Wydawnicza Dziennikarzy „**EXPRESS PRESS**”, tel. (0-81) 55-29-74

Druk: (0-81) 73-23-53

© **EXPRESS PRESS**, Lublin 1996

99949

338.1(438)(06A.4)

VI A.3: I B.2

Wydawnictwo zawiera drugą część materiałów z Ogólnopolskiego Forum „Granica Wschodnia - Bariery i Szanse”, Biała Podlaska 25 listopada 1995 r. Charakterystyki województw przygotowały poszczególne Urzędy Wojewódzkie.

ISBN 83-905538-5-6

WOJEWÓDZTWO BIAŁSKOPODLASKIE

Województwo białskopodlaskie położone jest w środkowo-wschodniej Polsce. Graniczy od wschodu przez rzekę Bug z Republiką Białoruś. W kraju sąsiaduje z województwami: chełmskim, lubelskim, siedleckim i białostockim. Zajmuje powierzchnię 5348 km² /1,7% pow. kraju/. Użytki rolne zajmują 69,2% ogólnej powierzchni województwa, zaś 23% stanowią obszary leśne.

W województwie mieszka 309,8 tys. osób, w tym na wsi 194,4 tys. osób. Gęstość zaludnienia wynosi 58 osób na km².

W 6 miastach województwa mieszka 115,4 tys. osób, w tym:

- * Biała Podl. - 56,1 tys.
- * Międzyrzec Podlaski - 18,1 tys.
- * Radzyń Podlaski - 16,6 tys.
- * Parczew - 11,0 tys.
- * Łosice - 7,5 tys.
- * Terespol - 6,1 tys.

Stolica województwa Biała Podlaska leży w odległości:

- 160 km od Warszawy
- 40 km od Brześcia
- 1100 km od Moskwy
- 760 km od Berlina

Gospodarka

W województwie funkcjonuje ok. 10 500 podmiotów gospodarczych. Wśród nich 37 przedsiębiorstw państwowych, 244 spółdzielnie, 495 spółek prawa handlowego /w tym 48 z udziałem kapitału zagranicznego/.

Głównymi działami gospodarki województwa są: rolnictwo, przemysł, transport, handel i budownictwo, skupiające odpowiednio: 52,0%, 7,7%, 11,0%, 3,1%, 0,7% ogólnej wartości środków trwałych brutto.

Bez pracy pozostaje ok. 21 tys. osób, czyli 14% zawodowo czynnych.

1. Rolnictwo.

Rolnictwo jest podstawowym działem gospodarki województwa. Pracuje w nim ponad 73 tys. osób, w tym w rolnictwie indywidualnym 70,7 tys. osób. Roczna produkcja globalna rolnictwa wynosi około 184 mln USD, w tym roślinna - 83 mln USD, a zwierzęca - 101 mln USD. Dominuje prywatna własność gruntów (96% użytków rolnych). Średnia wielkość gospodarstwa chłopskiego wynosi 8,6 ha (w kraju 6,7 ha).

Przeciętne warunki glebowo-klimatyczne wyznaczają kierunki produkcji rolnej. Podstawowymi uprawami są zboża i ziemniaki. Zbożami obsiewa się rocznie około 60%

powierzchni gruntów ornych, zaś ziemniakami około 19%. Produkuje się tu także rośliny przemysłowe, strączkowe, owoce i warzywa.

W produkcji zwierzęcej dominuje chów trzody chlewnej i bydła. Niestety, znacznemu ograniczeniu uległa produkcja owczarska, w której rolnicy podlascy osiągnęli bardzo dobre rezultaty.

Produkcja rolnicza województwa przedstawia się następująco:

- zboża	- 395 tys. ton
- ziemniaki	- 658 tys. ton
- siano łąkowe	- 356 tys. ton
- warzywa	- 52 tys. ton
- owoce	- 21 tys. ton
- mleko	- 201 mln litrów
- żywiec rzeźny	- 78 tys. ton

Udział eksportu produktów rolniczych w ogólnym eksporcie województwa stanowi 29,1%. W 1994 roku wyeksportowano towary wartości 16 mln USD.

2. Przemysł.

Przemysł zatrudnia około 11,1 tys. osób. Wartość wyrobów i usług przemysłowych w skali roku osiąga wartość 139 mln USD. Firmy przemysłowe skoncentrowane są głównie w miastach. Pod względem różnorodności branż i liczby przedsiębiorstw przodują Biała Podlaska i Międzyrzec Podlaski, a następnie Radzyń Podlaski i Parczew.

Przemysł spożywczy stanowi wiodącą gałąź przemysłu województwa. Wytwarza on ponad połowę produkcji przemysłowej, przy zatrudnieniu 2,5 tys. osób. Główne branże to: przemysł mięsny, jajczarsko-drobiowy, mleczarski, młynarski, piekarniczy, przetwórstwa owocowo-warzywnego, ciastkarsko-cukierniczy, napojów bezalkoholowych.

Wyroby przemysłu spożywczego zaspokajają potrzeby rynku wewnętrznego, a szereg z nich trafia na rynek krajowy i rynki zagraniczne. Są to przede wszystkim wyroby mleczarskie (masło, sery dojrzewające i topione oraz produkt uboczny - kazeina), przetwory z owoców, warzyw i grzybów, mięso, wędliny, drób, przetwory z drobiu, pieczywo cukiernicze trwałe, cukierki, ocet i musztarda.

Podaż surowców jest jednak daleko większa niż potencjał przetwórstwa spożywczego. Odnosi się to głównie do przetwórstwa owocowo-warzywnego, ziemniaczanego, jak również mięsnego i zbożowo-młynarskiego. Znaczna część surowców jest wywożona i przetwarzana poza terenem województwa.

Przemysł lekki zatrudnia 2,4 tys. osób. Wytwarza produkcję wartości 14 mln USD w skali roku. Produkuje m.in. tkaniny wełniane czesankowe i wełnopodobne, odzież, ubiory, bieliznę osobistą, bieliznę domową, obuwie, wyroby szrotkarskie.

Przemysł drzewny zatrudnia 1,1 tys. osób, wytwarza produkcję wartości ok. 10 mln USD. Główne wyroby to meble drewniane i drewnopodobne, meble tapicerowane, a także meble i wyroby z wikliny oraz tarcica liściasta i iglasta.

Przemysł maszynowy i metalowy zatrudnia około 0,8 tys. osób. Produkcja roczna tego przemysłu (maszyny, urządzenia i części zamienne, m.in. dla rolnictwa) wynosi 7,5 mln USD.

Wśród pozostałych branż na wyróżnienie zasługuje przemysł:

- * elektroniczny i elektrotechniczny (produkcja zespołów i podzespołów, kabli elektrycznych),
- * materiałów budowlanych (wyroby z betonu - płyty stropowe, elementy ścienne wielkopłytkowe i inne; cegła ceramiczna, pustaki żużlobetonowe),
- * wydobywczy - kreda malarska i paszowa,
- * paszowo - utylizacyjny,

3. Transport.

W transporcie zatrudnionych jest około 5,1 tys. osób, a wartość usług transportowych sięga rocznie 12 mln USD.

Największy udział w przewozach towarowych ma kolejowy „suchy port” w Małaszewiczach, którego zdolność przeładunkowa wynosi 23 tys. ton na dobę. Jest to największy w Polsce zespół lądowych urządzeń przeładunkowych przystosowany do przeładunku różnego asortymentu towarów przewożonych między państwami Europy Zachodniej a krajami WNP. W tym porcie tory europejskie łączą się z szerokimi torami rosyjskimi.

Ruch graniczny obsługują 3 przejścia drogowe (towarowe w Kukurykach, osobowe w Terespolu i Sławatyczach) oraz jedno kolejowe (w Terespolu) przystosowane do przewozu w ruchu międzynarodowym osób i towarów.

Ponad 70% towarów odprawianych na przejściach granicznych to tranzyt w relacji Unia Europejska - Wspólnota Niepodległych Państw. Finalizowana jest sprawa uruchomienia powietrznej drogi transportu towarów w oparciu o lotnisko wojskowe w Białej Podlaskiej.

4. Budownictwo.

Budownictwo zatrudnia około 1,9 tys. osób. W województwie funkcjonuje kilkanaście przedsiębiorstw budowlanych specjalizujących się w budownictwie mieszkaniowym, przemysłowym, budowie dróg i sieci wodociągowo-kanalizacyjnej oraz 1300 małych firm rzemieślniczych.

Firmy budowlane świadczą w ciągu roku usługi wartości około 18 mln USD.

5. Handel.

W handlu pracuje ok. 5,4 tys. osób. Obroty handlu detalicznego i hurtowego sięgają rocznie około 150 mln USD. Dominuje w nim sektor prywatny, który skupia 99% łącznej ilości sklepów i placówek gastronomicznych. W większości są to małe placówki detaliczne zatrudniające do 5 osób.

W handlu zagranicznym następuje wzrost obrotów i liczba podmiotów gospodarczych zajmujących się obrotem handlowym z zagranicą. W 1993 roku przedsiębiorstwa z terenu województwa wyeksportowały towary wartości 34,8 mln USD, w 1994 roku - 55,3 mln USD. Import w 1994 roku osiągnął wartość 26 mln USD. Obecnie

około 200 firm białkopodlaskich utrzymuje stałe kontakty handlowe z zagranicznymi partnerami w ponad 40 krajach świata. Główni odbiorcy towarów to: Rosja, Niemcy, Włochy oraz Białoruś. Wzrasta eksport towarów na zachód.

Eksport do Rosji i pozostałych krajów Europy Wschodniej i Środkowej stanowił w 1994 roku 56%, zaś do krajów Unii Europejskiej - 41% eksportu globalnego województwa. W grupie tych ostatnich krajów pierwsze pozycje zajmują Niemcy (19,5%) i Włochy (16,6%). Handlowcy białkopodlascy sprowadzają towary z Niemiec (20,7%), Włoch (15,5%), Białorusi (25,2%), Francji (7%) i Rosji (7,4%).

Przedmiotem eksportu są głównie artykuły pochodzenia rolniczego (ponad 29%), artykuły spożywcze (ponad 37,6%), wyroby przemysłu lekkiego (11,6%) przemysłu maszynowego i metalowego (3%). W strukturze importu dominują wyroby przemysłu lekkiego (22%), przemysłu metalowego i maszynowego (18%), surowce, półfabrykaty i wyroby przemysłu chemicznego (11%).

Turystyka

Województwo białkopodlaskie leży na terenie nizinnym, o umiarkowanym klimacie kontynentalnym. Wyróżnia się czystymi wodami i powietrzem, niezdegradowanymi lasami i glebami oraz pięknym krajobrazem. Znaleźć tu można doskonale warunki do wypoczynku i rekreacji.

W województwie znajduje się wiele obiektów godnych zwiedzenia. Należą do nich m.in.: zabytkowe obiekty klasztorne w Kodniu, Leśnej Podlaskiej i Jabłecznej, zespoły pałacowe w Radzynie Podlaskim, Czemiernikach, Jabłoni i Białej Podlaskiej; znana na świecie stadnina koni w Janowie Podlaskim.

Rejonami szczególnie atrakcyjnymi turystycznie, stanowiącymi doskonale miejsce do wypoczynku, są dolina Bugu i Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie.

Województwo białkopodlaskie dysponuje także doskonałymi terenami łowieckimi.

Możliwości rozwoju

Województwo białkopodlaskie położone jest na głównym europejskim szlaku komunikacyjnym Wschód-Zachód, przy wschodniej granicy dwóch systemów kolejowych - tory europejskie łączą się tu z szerokimi torami rosyjskimi.

Główną szansą na szybki rozwój gospodarczy regionu, co zostało potwierdzone w „Studium rozwoju województwa białkopodlaskiego” sporządzonym przez konsultantów niemieckich, jest wykorzystanie tego położenia do obsługi wymiany handlowej między Unią Europejską a krajami WNP i Dalekiego Wschodu. Rozpoczęte zostały prace nad utworzeniem Centrum Transportowo-Gospodarczego spełniającego takie właśnie zadania. Podstawą tych prac są już istniejące obiekty i infrastruktura transportowo-celna. Szczególne znaczenie ma „suchy port” w Małaszewiczach - największy w Polsce zespół lądowych urządzeń przeładunkowych.

Między „suchym portem” a międzynarodową drogą E-30 (Berlin - Warszawa - Moskwa), na szlaku tranzytowym między Wschodem a Zachodem, znajduje się Wolny Obszar Celny, obejmujący 166 ha terenów inwestycyjnych. Władze województwa dążą do ożywienia funkcjonowania tego terenu. Po ewentualnym wprowadzeniu tam ulg podatkowych, przewidzianych dla inwestycji w specjalnych strefach ekonomicznych, będzie to bardzo atrakcyjne miejsce lokowania przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych.

Trwają prace nad zagospodarowaniem części lotniska wojskowego w Białej Podlaskiej dla potrzeb cywilnych. Jest to obiekt przystosowany do przyjmowania największych produkowanych na świecie samolotów transportowych. W Białej Podlaskiej powstanie towarowo-pasażerski port lotniczy z zapleczem techniczno-logistycznym (w dużej części gotowym). Planuje się powiązanie działalności lotniczej z pełną gamą usług dodatkowych, ułatwiających transport i działalność handlową.

Na efektywność tranzytu przez województwo białskopodlaskie wpływa szybkie i sprawne przekraczanie granicy. Procedurę tę ma ułatwić kolejna planowana przez wojewodę białskopodlaskiego inwestycja - terminal odpraw celnych. Obiekt ten zostanie zlokalizowany w pobliżu drogowego przejścia granicznego dla ruchu towarowego w Kukurykach, którejdy w przyszłości ma przebiegać autostrada A-2. Terminal zostanie wyposażony w nowoczesne urządzenia i obiekty umożliwiające szybką odprawę graniczną. Będzie też oferował różnorodne usługi osobom przekraczającym granicę.

Elementem integrującym system transportowy stanie się Ośrodek Obrotu Towarów. Obok świadczenia usług transportowych, magazynowych i logistycznych OOT ma też pełnić funkcje dystrybucyjne i zarządzające, koordynując działanie innych elementów systemu. Do realizacji tego projektu powołane zostało Podlaskie Konsorcjum Inwestycyjne S.A.

Zintegrowany system transportowo-gospodarczy to potężna dźwignia rozwoju, a dla inwestorów okazja do zrobienia dobrych interesów. Dzięki realizacji tego przedsięwzięcia wzrośnie stopa życiowa mieszkańców regionu, spadnie bezrobocie, złagodzone zostaną negatywne skutki restrukturyzacji rolnictwa.

Z Centrum Transportowo-Gospodarczym związane są możliwości wykorzystania innych atutów regionu, przede wszystkim w dziedzinie rolnictwa i turystyki. Szansą dla rolnictwa jest produkcja ekologiczna prowadzona w gospodarstwach rodzinnych. Płody rolne będą przetwarzane i uszlachetniane na terenie województwa. Za pośrednictwem Centrum Transportowo-Gospodarczego trafią do innych regionów Polski i poza granice kraju.

Bliskość szlaków komunikacyjnych, warunki przyrodniczo-geograficzne i dobry stan środowiska naturalnego, to czynniki sprzyjające rozwojowi turystyki. Konieczna jest jednak rozbudowa infrastruktury turystyczno-usługowej, szczególnie w miejscach najbardziej atrakcyjnych (dolina Bugu, stadnina koni w Janowie, Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie). Na całym obszarze województwa rozwijać się może powiązana z rolnictwem ekologiczna agroturystyka.

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE

Województwo białostockie zaliczane jest do większych w kraju. Zajmuje obszar 10,1 tys. km² /3,2% powierzchni kraju/, który zamieszkuje ponad 700 tys. mieszkańców /1,8% ludności Polski/. Ponad 63% ludności województwa mieszka w miastach. W skład województwa wchodzi 55 gmin, w tym 19 miast.

Województwo należy do średnio rozwiniętych gospodarczo w kraju i jest regionem rolniczo-przemysłowym. Obok dotychczasowych funkcji dynamicznie wykształca się sektor usługowy związany z obsługą ruchu tranzytowego.

Warunki naturalne - ponad 600 tysięcy ha użytków rolnych o niezbyt wysokiej jakości rolniczej /wskaźnik 56%/ i duża powierzchnia użytków zielonych powodują, że w strukturze produkcji dominują zboża, ziemniaki i hodowla bydła, zwłaszcza mlecznego.

W strukturze przemysłu zdecydowanie dominuje przemysł spożywczy /43,9%/ oparty głównie o własną bazę surowcową. Dobrze rozwinięty jest przemysł lekki /14,3%/, głównie włókienniczy, posiadający wielowiekowe tradycje; następnie maszynowy /9,4%/; drzewny /6,6%/; chemiczny /3,9%/.

Gospodarkę Białostoczną charakteryzują: dynamiczny rozwój sektora prywatnego, duża aktywność w tworzeniu nowych podmiotów gospodarczych /34 237 firm, z tego 973 w sektorze publicznym, a 33 264 w sektorze prywatnym/. Sektor prywatny wytwarza ponad 38% produkcji przemysłowej i 70% produkcji budowlano-montażowej.

Stopa bezrobocia wynosi 14,2% i jest niższa niż w kraju /15%/. Skala recesji w woj. białostockim jest niższa, a tempo wzrostu produkcji wyższe niż średnio w kraju.

Województwo białostockie położone jest w północno-wschodniej części Polski. Od wschodu na długości 223 km graniczy z Białorusią. Przez obszar województwa przebiegają ważne szlaki komunikacyjne. Do najważniejszych należą drogi tranzytowe do przejść granicznych z Białorusią i Litwą:

- Warszawa - Białystok - Kuźnica Białostocka - Granica Państwa,
- Lublin - Siemiatycze - Białystok - Augustów - Granica Państwa,
- Białystok - Bobrowniki - Granica Państwa.

Kolejowy ruch graniczny z Białorusią odbywa się przez:

- 2 przejścia osobowo-towarowe Kuźnica Białostocka - Bruzgi i Czeremcha - Wysokoje,
- przejście towarowe Siemianówka - Swisłocz,
- przejście towarowe czynne okresowo Zubki Białostockie - Bierestowica.

Transgraniczny ruch kołowy /pojazdy osobowe i ciężarowe/ z Białorusią odbywa się przez:

- * międzynarodowe przejście osobowo-towarowe w Kuźnicy Białostockiej
- * międzynarodowe przejście towarowe w Bobrownikach,
- * przejście osobowe dla obywateli RP i RB w Połowcach k/Czeremchy,

* 2 przejścia osobowe o uproszczonym ruchu Jałówka - Stoki i Białowieża - Piererow.

Natężenie ruchu osobowego i pojazdów ciężarowych na przejściach z Białorusią systematycznie wzrasta. W latach 1985-94 ruch osobowy wzrósł z 2,2 tys. osób do 1,875 tys.; pojazdów osobowych z 79 do 509 tys. i pojazdów ciężarowych ze 120 do 54,9 tys.

Infrastruktura przejść granicznych jest niewystarczająca, przejść jest za mało, ich przepustowość niewielka, a standard niski. Konieczne jest podjęcie wiążących ustaleń dotyczących uruchomienia nowych przejść, zdecydowana poprawa organizacji odpraw prowadzonych przez służby graniczne i celne oraz poszukiwanie możliwości skorzystania ze środków pomocowych Unii Europejskiej na budowę infrastruktury na przejściach granicznych.

Województwo posiada ukształtowane powiązania komunikacyjne ze Wschodem, ale w większości nie odpowiadają one standardom europejskim. W związku ze wzrostem ruchu osobowego i towarowego do priorytetowych przedsięwzięć infrastruktury transportowej należy zaliczyć modernizację i rozbudowę dróg oraz budowę obwodnic miast.

Ważnym elementem rozwoju kontaktów międzynarodowych jest funkcjonowanie instytucji, których celem jest promocja regionu i firm oraz kojarzenie potencjalnych partnerów do współpracy i wymiany handlowej, udzielanie informacji o zasadach prowadzenia działalności gospodarczej w sąsiadujących krajach, organizowanie misji handlowych ułatwiających nawiązywanie bezpośrednich kontaktów.

Do takich instytucji należą: Izba Przemysłowo-Handlowa w Białymstoku, Giełda Rolno-Towarowa, Białostocka Giełda Wschodnia, Wschodnie Towarzystwo Gospodarcze oraz organizatorzy imprez targowych i wystawienniczych: Biuro Targów Międzynarodowych, Centrum Targów i Promocji Rynku Wschodniego, Międzynarodowe Targi Białostockie „Bial-Expo”.

Położenie oraz podejmowane działania dają szansę odegrania pewnej roli w kontaktach Wschód-Zachód, zarazem stwarzają miejsce dla tych kontaktów - zwłaszcza biznesu zachodniego ze wschodem Europy. Atutem są doświadczenia i kontakty handlowe na rynkach Europy Wschodniej.

Intensyfikacja stosunków gospodarczych wymaga:

* usprawnienia rozliczeń finansowych poprzez tworzenie i rozbudowę infrastruktury bankowo-rozliczeniowej i ubezpieczeń.

* zapewnienia bezpieczeństwa obrotu towarowego, np. poprzez gwarancje rządowe lub organizację korporacji bankowych i ubezpieczeniowych,

* stworzenie rozwiązań systemowych umożliwiających pełne wykorzystanie różnorodnych transakcji kompensacyjnych w celu ułatwienia kontaktów barterowych.

Współpracę transgraniczną ułatwiłoby powołanie Euroregionu na styku granicy polsko-białoruskiej, obejmującego również Litwę i Rosję.

WOJEWÓDZTWO CHEŁMSKIE

Województwo chełmskie, położone we wschodniej części Polski, jest regionem rolniczo-przemysłowym. Wschodnia granica województwa jest jednocześnie granicą państwową z Ukrainą (z przejściem granicznym w Dorohusku) i Białorusią (z planowanym przejściem granicznym we Włodawie). Przez teren województwa przebiega ważny szlak międzynarodowy (kolejowy i drogowy) łączący najkrótszą trasą Warszawę z Kijowem przez Lublin - Chełm - Dorohusk.

Województwo chełmskie zajmuje powierzchnię 3866 km² (1,2% powierzchni kraju). Na obszarze tym mieszka 250,1 tys. osób, w tym 109,0 tys. w miastach i 141,1 tys. na wsi. Gęstość zaludnienia wynosi 64,7 osób na 1 km². Największym miastem województwa jest Chełm, liczący 69 tys. mieszkańców, po nim - Krasnystaw z 21 tys., Włodawa z 15 tys. i Rejowiec Fabryczny z 4,7 tys. mieszkańców. Oprócz 4 miast w skład województwa wchodzi 26 gmin.

W gospodarce województwa dominuje rolnictwo-24 tys. gospodarstw, nieco słabiej rozwinięty jest przemysł, chociaż województwo posiada znaczny udział w produkcji krajowej cementu, ceramiki sanitarnej i cukru.

W rolnictwie jakość gleb, dobre warunki klimatyczne i środowiskowe sprzyjają rozwojowi produkcji zdrowej żywności. Północna część województwa, z dużymi kompleksami leśnymi w znacznej części objętymi ochroną i licznymi jeziorami Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego, stanowi niezaprzeczalny walor tego regionu.

W celu rozszerzenia i usprawnienia współpracy przygranicznej z Ukrainą powołany został związek gmin przygranicznych „PASMO”, a we wrześniu 1995 r. wojewoda chełmski wraz z kilkoma innymi województwami i obwodem wołyńskim Ukrainy podpisał porozumienie o utworzeniu Związku Transgranicznego „Euroregion BUG”. W wyniku tego porozumienia województwo chełmskie staje się pomostem współpracy innych państw z Ukrainą i pozostałymi państwami Wschodu.

W Dorohusku, leżącym 29 km od Chełma, zlokalizowane zostało jedyne na terenie województwa drogowe przejście graniczne oraz przejście kolejowe. Budowa przejścia drogowego rozpoczęta została w 1991 roku - przy zaangażowaniu środków finansowych głównie z budżetu wojewody. Wzmożenie ruchu granicznego pomiędzy Polską a Ukrainą, zwłaszcza tranzytowego, spowodowało konieczność radykalnego przyspieszenia prac inwestycyjnych związanych z jego rozbudową. Jednakże ze względu na szczupłość środków finansowych, roboty inwestycyjne prowadzone są za wolno w stosunku do potrzeb. W budżecie wojewody chełmskiego zarezerwowano na kontynuowanie budowy DPG w Dorohusku w 1996 roku kwotę 1,5 mln zł. Jest to suma niewystarczająca do sfinansowania zakładanego w 1996 r. zakresu rzeczowego robót inwestycyjnych. Dlatego też niezbędne staje się pozyskanie dodatkowych środków z rezerwy budżetowej państwa, w wysokości co najmniej 5 mln zł.

W związku ze stałym wzrostem ruchu w rejonie tego przejścia oraz zagęszczoną zabudową kubaturową wzdłuż istniejącego układu drogowego Chełm - Dorohusk, istnieje pilna konieczność jego przebudowy oraz dostosowanie do występujących potrzeb. Zgodnie z koncepcją opracowaną przez Zespół Rzeczników Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Komunikacji w Warszawie, należy wyeliminować całkowicie ruch lokalny z ciągu drogi krajowej nr 82, poprzez wybudowanie obwodnicy oraz dwóch wiaduktów w miejscowości Wólka Okopska.

Rozwiązanie to zostało uwzględnione w lokalnych planach zagospodarowania przestrzennego. Należałoby zatem doprowadzić do opracowania projektu technicznego oraz zabezpieczyć w planie centralnym budownictwa drogowego finanse na budowę obwodnicy.

Zakończone zostały także prace koncepcyjno - projektowe, prowadzone przez w/w zespół rzeczoznawców, nad budową terminalu celnego w Dorohusku. Prace te prowadzone były w bezpośredniej współpracy z Głównym Urzędem Celnym.

Długość dróg publicznych województwa wynosi 2252 km. Przebiegają przezeń drogi krajowe:

- nr 82 Piaski - Chełm - Dorohusk
- nr 17 Warszawa - Lublin - Zamość
- nr 83 Krasnystaw - Chełm - Włodawa - Biała Podlaska

W celu podniesienia rangi drogi krajowej nr 82 Generalna Dyrekcja Dróg Publicznych wystąpiła do Wydziału Transportu Europejskiej Komisji Gospodarczej w Genewie z wnioskiem o zaliczenie jej do kategorii dróg międzynarodowych. Sfinalizowanie tej sprawy spowoduje konieczność dostosowania parametrów drogi nr 82 do wymagań stawianych przez WE (EWG), a tym samym radykalnego zwiększenia nakładów na utrzymanie drogi z budżetu centralnego.

Dotychczas został wybrany i zatwierdzony przez Generalnego Dyrektora Dróg Publicznych wariant przebiegu trasy obwodnicy w Dorohusku. Koszt przystosowania całej drogi krajowej nr 82 do podwyższonych parametrów technicznych, wraz z budową obwodnic w Chełmie i Dorohusku, wg cen bieżących wynosi 122,5 mln zł.

Do czasu wybudowania obwodnicy i terminalu istnieje potrzeba wykonania parkingu przy drodze krajowej nr 82 przed miejscowością Okopy k/Dorohuska. Przedłużający się czas przekraczania granicy powoduje blokowanie drogi dojazdowej przez czekające pojazdy, zwłaszcza ciężarowe.

W obrębie przejścia granicznego w Dorohusku uzgodniono usytuowanie drugiego mostu drogowego na rzece granicznej Bug, w ciągu drogi krajowej nr 82, który ma być budowany przez Ukrainę.

Ważną dla województwa chełmskiego sprawą, wymagającą uzgodnień ze stroną białoruską na szczeblu międzyrządowym, jest budowa mostów granicznych na Bugu: drogowego we Włodawie i kolejowego w Orchówku k. Włodawy oraz otwarcia nowego przejścia granicznego z Republiką Białoruś. Potrzeba otwarcia w województwie chełmskim nowego przejścia granicznego z Republiką Białoruś była tematem wielokrotnych uzgodnień oraz wystąpień władz samorządowych i wojewódzkich do Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej. Podstawy do tych działań daje opracowany przez Międzyresortową Komisję d/s Zagospodarowania Granicy Państwa, program zagospo-

darowania granicy państwa w 1995 roku, w którym uwzględniono propozycję utworzenia nowego przejścia granicznego z Białorusią, na szlaku Włodawa - Tomaszówka.

Obsługę ruchu kolejowego w województwie zapewnia 14 stacji i 8 przystanków osobowych (długość linii kolejowych wynosi 157 km). Największe znaczenia ma linia kolejowa z Warszawy przez Chełm i Dorohusk do Kowla po torze normalnej szerokości. Chełmskie ma też bezpośrednie połączenie z Ukrainą - do Kijowa - torem tzw. „szerokim”. Po stronie polskiej tor ten ma podjazdy do ramp, umożliwiające bezpośredni wyładunek i załadunek towarów w obrocie handlowym z Ukrainą i innymi państwami WNP. Duże potencjalne znaczenie ma też linia kolejowa Chełm-Włodawa, która po odbudowie mostu na rzece Bug w Orchówku zapewni połączenie Chełma z Białorusią i państwami nadbałtyckimi.

WOJEWÓDZTWO PRZEMYSKIE

Województwo przemyskie położone w południowo-wschodniej Polsce, graniczące z województwami krośnieńskim, rzeszowskim i zamojskim oraz na wschodzie z Ukrainą, zajmuje powierzchnię 4.437km², co stanowi 1,4% powierzchni kraju.

Przemyskie zamieszkuje 412,6 tys. osób, z tego 161,1 tys. w miastach i 251,5 tys. na wsi. Zarówno gęstość zaludnienia /93 osoby na 1 km²/, jak i poziom urbanizacji /39%/ są niższe od średnich w kraju, wynoszących odpowiednio 123 osoby na km² i 62%.

W skład województwa wchodzi 4 rejony administracyjne, 10 miast, z których 4 stanowią gminy miejsko-wiejskie oraz 31 gmin wiejskich. Największe miasta to: Przemysł /69 tys. mieszkańców/, Jarosław /42 tys./, Przeworsk /16 tys./ i Lubaczów /12 tys./

Położenie województwa jest ważne strategicznie ze względu na lokalizację na połączeniu głównych dróg kołowych i kolejowych biegnących z Niemiec na Ukrainę i dalej do Rosji oraz na południowy wschód Europy.

Około 30% powierzchni województwa to tereny góryste, występujące głównie w jego południowej części. Cechą charakterystyczną jest też wysoki wskaźnik lesistości - 32,3% ogólnej powierzchni.

Klimat na terenie województwa jest łagodny, podlegający w pewnym stopniu wpływowi klimatu kontynentalnego Europy Południowo-Wschodniej.

Na terenie województwa występują pewne ilości złóż surowców mineralnych, w tym m.in. gaz ziemny, siarka, alabaster, diatomity, surowce dla budownictwa oraz wody mineralne.

Walory przyrodniczo-kulturowe to przede wszystkim atrakcyjny, urozmaicony krajobraz i stosunkowo czyste środowisko naturalne, a także liczne zabytki.

Dominującymi sektorami gospodarki województwa są rolnictwo i przemysł. Łącznie dają one pracę ok. 65% ogółu zatrudnionych w województwie. Funkcjonuje tu 79 jednostek gospodarczych w sektorze publicznym i ponad 12 tys. w sektorze prywatnym. W sektorze publicznym działalność gospodarczą prowadzi 56 przedsiębiorstw państwowych, 4 przedsiębiorstwa komunalne, 8 spółek Skarbu Państwa, 11 państwowych osób prawnych. W sektorze prywatnym funkcjonuje 1441 spółek /w tym 283 spółki prawa handlowego, i 1156 cywilnych/, 224 spółdzielnie oraz ponad 9 tys. firm osób fizycznych.

Dominującym działem gospodarki województwa jest rolnictwo. Znajduje w nim zatrudnienie przeszło połowa ludności województwa. Warunki przyrodnicze do produkcji rolnej są w większości sprzyjające. Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynosi 79 punktów i jest znacznie lepszy od średniego wskaźnika krajowego wynoszącego 67 punktów. W strukturze użytkowania ziemi dominują gospodarstwa

prywatne, które zajmują ok. 80% użytków rolnych. Głównymi kierunkami produkcji rolniczej są: uprawa zbóż, roślin okopowych, produkcja pasz i ogrodnictwo w produkcji roślinnej oraz chów bydła i trzody chlewnej w produkcji zwierzęcej. Ponadto na terenie województwa występuje hodowla ryb słodkowodnych /karp/ oraz chów owiec. Globalna produkcja rolnicza wynosi 4372 tys. st. zł z 1 ha użytków rolnych /w kraju 4714 tys. zł/. Produkcja towarowa kształtuje się na poziomie ok. 55% produkcji globalnej i jej udział jest niższy od średniego w kraju - 59%, co świadczy o znacznym samozaopatrzeniu ludności wiejskiej.

Zbiory podstawowych ziemiopłodów wynoszą: zboża - ok. 307 tys. t. w tym: pszenica - 176 tys. t., jęczmień - 49 tys. t., ziemniaki - 420 tys. t., buraki cukrowe - 211 tys. t. Obsada bydła na 100 ha wynosi - 47 sztuk, a trzody chlewnej - 68 sztuk.

Przemysł rolno-spożywczy obejmuje m.in. przetwórstwo mleka, mięsa, zbóż, owoców i warzyw, buraków cukrowych i wyrób pieczywa, w tym również cukiernicze-go. Przetwórstwem rolno-spożywcym w województwie zajmują się następujące ważniejsze firmy: Zakłady Przetwórstwa Zbożowego „ARR” spółka z o.o. w Jarosławiu, Zakłady Mięsne S.A. w Jarosławiu, Przedsiębiorstwo Przemysłu Mięsnego w Przemyśle, Zakłady Przemysłu Spożywczego „Pomona” w Przemyśle, Zakłady „Przeworsk” w Przeworsku. Pieczywo cukiernicze produkują Zakłady Przemysłu Cukierniczego „San” S.A. w Jarosławiu.

Przemysł jest drugim pod względem wielkości zatrudnienia działem gospodarki województwa, w którym pracuje 19,3 tys. osób. Stanowi to 11% ogółu zatrudnionych.

Zarówno pod względem zatrudnienia, jak i produkcji przemysłowej, Przemyskie odbiega od średnich wskaźników krajowych i charakteryzuje się niższym poziomem uprzemysłowienia.

Struktura branżowa przemysłu przedstawia się następująco:

- przemysł spożywczy - 37% ogólnej produkcji sprzedanej,
- przemysł szklarski - 17%,
- przemysł drzewny - 9%,
- przemysł włókienniczy - 7%.

W produkcji niektórych wyrobów przemysł województwa ma znaczący udział w kraju. Dotyczy to przede wszystkim wydobycia gazu ziemnego - 21,2% produkcji krajowej i produkcji płyt pilśniowych - 13,7% produkcji krajowej. Z pozostałych ważniejszych wyrobów przemysłowych produkowanych w Przemyskim wymienić należy: wyroby przemysłu spożywczego /mięsne, zbożowe, cukier/, pieczywo cukiernicze, opakowania szklane, tkaniny powlekane, wyroby dziewiarskie, tarcicę, elementy automatyki przemysłowej.

Zakłady przemysłowe skoncentrowane są głównie w Przemyśle i Jarosławiu. W produkcji przemysłowej województwa dominuje jeszcze sektor publiczny, ale udział sektora prywatnego systematycznie wzrasta. Największymi zakładami przemysłowymi w województwie są:

- * Huta Szkła „Jarosław” S.A. w Jarosławiu,
- * Zakłady Przemysłu Dziewiarskiego „Jarlan” S.A. w Jarosławiu,
- * Zakłady Automatyki „Polna” S.A. w Przemyśle,
- * Zakłady Płyt Pilśniowych w Przemyśle,

- * Zakłady Wyrobów Powlekanych „Sanwil” w Przemyśle,
- * Zakłady Przemysłu Cukierniczego: „San” S.A. w Jarosławiu,
- * Zakłady Mięsne S.A. w Jarosławiu.

W województwie przemyskim handel jest jedną z najbardziej sprywatyzowanych dziedzin gospodarki, o największej dynamice rozwoju. Działalność handlową prowadzi w województwie 4.170 sklepów, w tym 4.138 prywatnych. W strukturze branżowej dominują sklepy spożywczo-przemysłowe (17,5%), mięsne (14,1%), ogólnospożywcze (13,6%), kosmetyczne (8,7%), z wyrobami włókienniczymi (6,3%).

Działalność usługowa, podobnie jak handel, uległa szybkim przeobrażeniom. Znacznie wzrosła liczba zakładów usługowych. Łącznie na terenie województwa działalność usługową prowadzą 1.223 zakłady usługowe i są to niemal w całości jednostki prywatne.

Województwo przemyskie spełnia bardzo ważną rolę w krajowym i międzynarodowym systemie komunikacyjnym. Najważniejszym ciągiem drogowym jest międzynarodowa trasa E-4 z Niemiec przez Przemyśl na Ukrainę. Łączna długość dróg publicznych o twardej nawierzchni na terenie województwa wynosi 2979 km, w tym 577 km dróg krajowych i 1556 km dróg wojewódzkich. Długość dróg miejskich wynosi 425 km, a gminnych 2554 km. Na 100 km² obszaru województwa przypada 67 km dróg publicznych o twardej nawierzchni i jest to wskaźnik niższy od krajowego /73 km/. Na terenie województwa planowana jest budowa autostrady A-4 z Niemiec na Ukrainę. Przebieg tej autostrady będzie zbliżony do drogi międzynarodowej E-4.

Długość eksploatowanych w województwie linii kolejowych wynosi 295 km, w tym 249 normalnotorowych. Podstawową magistralą jest linia kolejowa z Krakowa przez Przemyśl do Lwowa. W rejonie Przemyśla znajduje się jeden z największych w Polsce kolejowy rejon przeładunkowy Medyka - Przemyśl - Żurawica. Jest to główny punkt przeładunku towarów w transporcie kolejowym między Polską a Ukrainą.

Na terenie województwa funkcjonują następujące przejścia graniczne:

- * drogowe w Medyce,
- * kolejowe w Przemyśle,
- * reaktywowane w 1995 roku kolejowe przejście graniczne dla potrzeb ruchu towarowego w Werchracie
- * dwa przejścia działające w ramach małego ruchu granicznego - w Malhowicach i Budomierzu.

Trwa budowa nowego drogowego przejścia granicznego w Korczowej-Krakowcu, z docelowym przeznaczeniem dla ruchu osobowego i towarowego. Jest to inwestycja centralna. Otwarcie przejścia dla ruchu osobowego planowane jest w 1996 roku.

Największym i najbardziej znaczącym dla ruchu granicznego jest drogowe przejście w Medyce. Średniorocznie korzysta z niego ok. 2,5 tys. osób, z których 10% to obywatele polscy, a 90% - to cudzoziemcy. Przejście drogowe w Medyce przekracza ponadto średnio w roku 500 tys. samochodów, w tym 70 tys. ciężarowych. W celu usprawnienia ruchu granicznego w Medyce, przystąpiono do rozbudowy i modernizacji tego przejścia poprzez budowę ciągu pieszego oraz dla autobusów i samochodów ciężarowych, wykonanie wiat, dróg, placów i parkingów.

Uruchomione w maju 1995 roku kolejowe przejście graniczne w Werchracie-Rawie Ruskiej umożliwia, dzięki odpowiednim rampom przeładunkowym przeładunek znacznych ilości towarów, w tym głównie węgla. Zaangażowana w uruchomienie tego przejścia Śląska Giełda Towarowo-Pieniężna S.A. jest w stanie przemieszczać przez nie w ciągu doby sześć pociągów towarowych w eksporcie i dwa w imporcie.

Z kolejowego przejścia granicznego w Przemyśle korzysta średnio w roku ok. 1 mln osób, w tym 98% stanowią cudzoziemcy i 2% obywatele polscy.

Na terenie województwa przemyskiego ustanowiony został 14 listopada 1995 roku Wolny Obszar Celny Przemyśl-Medyka. Idea jego utworzenia powstała w oparciu o określone uwarunkowania, występujące w tym regionie, a zwłaszcza dogodny układ sieci komunikacyjnej, bezpośrednie sąsiedztwo z Ukrainą, funkcjonujący suchy port przeładunkowy Żurawica-Przemyśl-Medyka, a także przewidywany przebieg autostrady A-4.

Ustanowienie Wolnego Obszaru Celnego na terenie województwa przemyskiego stanowi szansę zarówno ożywienia współpracy transgranicznej, jak też ogólnego rozwoju gospodarczego województwa, poprzez stworzenie nowych miejsc pracy (dzięki którym zmniejszony zostanie wysoki poziom bezrobocia - stopa bezrobocia w województwie wynosi 17%).

Województwo ma bardzo atrakcyjne warunki do uprawiania turystyki, z uwagi na znaczne urozmaicenia rzeźby terenu, bogactwo flory i fauny oraz zabytki architektury i bogatą historię. Unikalne walory przyrodniczo-krajobrazowe objęte są systemem ochrony przyrody. Wytyczono wiele szlaków turystycznych, prowadzących po ciekawych krajobrazowo, przeważnie górzystych terenach, obejmujących liczne zabytki. Na terenie województwa znajduje się ponad 2 tys. obiektów zabytkowych. Na szczególną uwagę zasługują stare układy architektoniczne Przemyśla i Jarosławia, zamki w Przemyśle i Dubiecku, zamki i pałace wraz z zabytkowymi parkami w Krasieczynie, Sieniawie, Zarzeczcu i Przeworsku, obiekty architektury sakralnej w Przemyśle, Jarosławiu i Kalwarii Pałacowskiej, zabytkowe cmentarze w Przemyśle i Jarosławiu, kompleks fortyfikacji z okresu I wojny światowej „Twierdza Przemyśl”.

Baza turystyczno-wypoczynkowa w województwie dysponuje 3500 miejscami noclegowymi. Są to obiekty o zróżnicowanym standardzie usług. Do najlepszych należą: 3-gwiazdkowy hotel „Marko-Exim” w Przemyśle, hotele w zespołach pałacowo-parkowych w Krasieczynie i Sieniawie, a także pensjonaty w Przemyśle /„Pod Białym Orłem”/ i Dybawce /„U Medarda”/.

WOJEWÓDZTWO SUWAŃSKIE

Województwo suwalskie położone jest w północno-wschodniej części Polski. Zajmuje powierzchnię 10650 km² i jest drugim pod względem wielkości województwem w kraju. Tereny rolne stanowią 51 proc. powierzchni województwa, lasy - 32 proc. wody - 8 proc.

Suwalskie, jako jedyne w kraju, graniczy z trzema państwami - Rosją (Obwodem Kaliningradzkim), Litwą i Białorusią. Długość granicy państwowej wynosi 216 km, co stanowi ponad 36 proc. granic województwa i 7,2 proc. granic lądowych Polski.

Na 1000 km² powierzchni województwa przypada 20,6 km granicy państwowej (kraj - 11,3 km).

Ludność i osadnictwo

Województwo suwalskie zamieszkuje blisko 490 tys. osób, co stanowi 1,2 proc. ludności kraju. Region jest słabo zurbanizowany, średnia gęstość zaludnienia wynosi 46 osób na 1 km². W 15 miastach zamieszkuje ponad 274 tys. osób, co stanowi 55,5 proc. ludności województwa. Struktura wiekowa ludności przedstawia się następująco:

- w wieku przedprodukcyjnym - 32,2 proc.
- w wieku produkcyjnym - 56,0 proc.
- w wieku poprodukcyjnym - 11,8 proc.

W sieci osadniczej dominują cztery największe ośrodki miejskie, skupiające łącznie 37 proc. ludności województwa i 66 proc. mieszkańców miast w województwie. Są to:

Suwałki	- 66,4 tys. osób
Ełk	- 55,2 tys. osób
Giżycko	- 30,6 tys. osób
Augustów	- 29,6 tys. osób

Cztery inne miasta (Gołdap, Olecko, Pisz i Węgorzewo) liczą od 10-20 tys. mieszkańców, a pozostałych 7 miast ma od 3 do 6 tys. mieszkańców.

Walory turystyczne

Charakterystycznymi elementami województwa suwalskiego są jeziora i lasy. Jeziora to przede wszystkim System Wielkich Jezior Mazurskich i Pojezierze Suwalsko-Augustowskie. Wśród nich znajdują się jeziora wpisane na międzynarodową listę „Projekty Aqua”: Śniardwy z Łukajnem (także rezerwat biosfery), Hańcza i Wigry. Większość jezior przydatna jest do rekreacji i żeglowania.

Lasy - to duże kompleksy leśne, puszcze: Augustowska, Piska, Borecka, Romicka, z całym bogactwem świata roślinnego i zwierzęcego. Występuje tu około 60 gatun-

ków ssaków, wśród nich zwierzyna łowna (m.in. sarna, jelen, łoś, dzik, lis, wilk, borsuk, jenot) oraz 300 gatunków ptaków, a także wiele gatunków gadów, płazów i ryb.

Suwalszczyzna posiada niespotykane zróżnicowanie rzeźby terenu - od równinnych obszarów Wielkich Jezior Mazurskich, poprzez bagienne, płaskie tereny Kotliny Biebrzańskiej, aż do pofałdowanych regionów północno-wschodniej części województwa z wniesieniami blisko 300 m.n.p.m.

O atrakcyjności krajobrazu i wyjątkowości elementów przyrodniczych świadczy fakt utworzenia na obszarze województwa Wigierskiego Parku Narodowego oraz dwóch parków krajobrazowych: Suwalskiego i Mazurskiego. Do przyrodniczych walorów krajobrazowych zalicza się również 47 rezerwatów przyrody.

Wymienione wyżej walory Suwalszczyzny są doskonałą bazą dla rozwoju turystyki krajoznawczej i specjalistycznej. Latem - żeglarstwa, kajakarstwa, jeździectwa, myślistwa i wędkarstwa, a zimą - łyżwiarstwa, wędkarstwa podlodowego, bojerów, narciarstwa biegowego i zjazdowego. Województwo suwalskie oferuje turystom 33 tys. miejsc noclegowych zarówno w hotelach wysokiej klasy zapewniających komfort i pełną gamę rozrywek, jak i w obiektach o niższym standardzie usług (pensjonaty, domy wycieczkowe, schroniska, stacje, pola campingowe i namiotowe). W większości jednak baza ma charakter sezonowy i wykorzystywana jest w okresie letnim.

Nową formą turystyki preferowaną i rozwijaną w województwie suwalskim jest turystyka wiejska, w tym również agroturystyka. Aktualnie 150 rolników oferuje pokoje gościnne o dobrym standardzie oraz wyżywienie lub zakup artykułów produkowanych w ich gospodarstwach.

Ważnym elementem atrakcyjności regionu jest też różnorodność kulturowa i wyznaniowa pogranicza. Tereny województwa zamieszkują mniejszości: litewska, ukraińska, białoruska, żydowska, niemiecka, cygańska, posiadające swoje świątynie, zespoły folklorystyczne, związki i stowarzyszenia.

Przejścia graniczne

Współpracę z krajami sąsiadującymi z województwem suwalskim ułatwiają funkcjonujące tu cztery przejścia graniczne.

Z Litwą:

* w **Ogrodnikach** - zlokalizowane z ciągu drogi Suwałki - Wilno. Funkcjonuje od lipca 1988 roku. Jest to przejście całodobowe dla międzynarodowego ruchu osobowego oraz towarowego przewożonego w pojazdach o ładowności do 3,5 tony. Dysponuje 10 pasami kontroli ruchu granicznego, pomieszczeniami dla funkcjonariuszy granicznych oraz obsługi ruchu, a także urządzeniami niezbędnymi do dokonywania kontroli granicznych. Obecnie z przejścia korzysta około 2000 pojazdów osobowych na dobę, przy możliwościach około 3000 pojazdów/dobę. Na przejściu tym odbywa się wspólna odprawa celno-dewizowa polsko-litewska.

* w **Budzisku** - zlokalizowane na trasie Via Baltica oraz w ciągu drogi nr 19 Suwałki-Rzeszów. Funkcjonuje od września 1993 roku. Jest to przejście całodobowe dla międzynarodowego ruchu osobowego i towarowego bez ograniczeń. Budzisko to największe i najnowocześniejsze przejście na granicy wschodniej. Dysponuje 12 pasami kontroli dla ruchu osobowego i 8 dla ruchu towarowego. Wyposażone jest w niezbędne

pomieszczenia dla służby granicznej w budynkach i pawilonach kontroli granicznej, celnej i innej. Przejście obsługuje obecnie około 1000 pojazdów osobowych oraz 1000 pojazdów ciężarowych na dobę, przy możliwościach skutecznej kontroli około 5000 pojazdów osobowych oraz około 1600 pojazdów ciężarowych na dobę.

* w **Trakiszkach** - kolejowe przejście dla ruchu osobowego i towarowego na trasie Via Baltica: Warszawa - Suwałki - Kowno - Ryga - Talin, z przesiadką w Szestokai (22 km od granicy Polski). dokąd sięga kolej o rozstawie europejskim (1435 mm) i zaczyna się szerokość rosyjska (1520 mm). Przejście funkcjonuje od lipca 1992 roku. Po oddaniu do użytku w 1994 roku kompleksowego obiektu - dla podróżnych, straży granicznych i celnych, przejście odpowiada standardom europejskim. Aktualnie w ciągu doby odprawiane są 4 pociągi osobowe i 1 towarowy. W najbliższym czasie przewiduje się wprowadzenie drugiego pociągu towarowego.

z Obwodem Kaliningradzkim:

* w **Gołdapi** - w ciągu dróg krajowych Gołdap - Ełk - Warszawa. Zapewnia najkrótsze połączenie Obwodu Kaliningradzkiego z Białorusią. Funkcjonuje od lipca 1995 roku. Przejście czynne jest 12 godzin na dobę i obsługuje wyłącznie bilateralny ruch osobowy. Zgodnie z postanowieniami umowy między rządami Polski i Rosji będzie to przejście całodobowe dla międzynarodowego ruchu osobowego i towarowego. Przejście dysponuje 4 pasami kontrolnymi dla ruchu osobowego. Korzysta z niego około 150 pojazdów osobowych w ciągu 12 godzin, przy dobowych możliwościach około 500 pojazdów. Po przygotowaniu infrastruktury dla obsługi ruchu towarowego przejście będzie mogło obsługiwać około 100 pojazdów ciężarowych w ciągu doby.

Planowana jest budowa dwóch kolejnych przejść:

* z Białorusią w **Lipszczanach** na trasie Augustów-Grodno

* oraz z Obwodem Kaliningradzkim w **Perłach** dla obsługi ruchu turystycznego Wielkich Jezior Mazurskich.

Granice państwową ochraniają dwa oddziały Straży Granicznej mające siedziby poza województwem:

* na granicy z Obwodem Kaliningradzkim - Warmińsko-Mazurski Oddział Straży Granicznej w Kętrzynie

* na granicy z Litwą i Białorusią - Podlaski Oddział Straży Granicznej w Białymstoku.

W ubiegłym roku granicę państwową w województwie suwalskim przekroczyło blisko 2,7 mln osób i 1 mln pojazdów samochodowych. 80 proc. przekraczających granicę to cudzoziemcy, a tylko 20 proc. - to obywatele polscy.

Na terenie województwa suwalskiego do dyspozycji firm i osób fizycznych dokonujących obrotu towarowego z zagranicą jest 8 oddziałów i posterunków Urzędu Celnego w Białymstoku. W 1995 roku rozpoczął działalność nowy posterunek w Augustowie, obejmujący miasto i 5 gmin z tego regionu.

Infrastruktura komunikacyjna

Przez województwo suwalskie przebiega europejski korytarz transportowy Północ-Południe zwany **Via Baltica**: Talin - Ryga - Kowno - Warszawa. Obejmuje on:

* **drogę tranzytową Via Baltica**, która na terenie województwa przebiega od przejścia granicznego w Budzisku poprzez Suwałki - Augustów w kierunku Łomży i Warszawy. Planowana jest jej modernizacja do standardu drogi szybkiego ruchu wraz z budową obwodnic Suwałk i Augustowa.

* **linię kolejową Via Baltica**, która na terenie województwa przebiega od przejścia granicznego w Trakiszkach przez Suwałki, Augustów w kierunku Białegostoku. Niezbędna jest jej modernizacja (elektryfikacja, budowa drugiego toru oraz infrastruktury towarzyszącej) - tak, aby tranzyt towarów przez województwo suwalskie odbywał się transportem kolejowym.

Dobry układ drogowy i kolejowy zapewnia połączenia komunikacyjne z pozostałą częścią kraju oraz sąsiednimi państwami. Jednak jakość tras komunikacyjnych jest niezadowalająca.

* Główne drogi: nr 19 Suwałki-Rzeszów i nr 16 Augustów-Olsztyn wymagają podniesienia ich do rangi dróg ekspresowych.

* Linia kolejowa Białystok-Ełk-Korsze - wymaga modernizacji (elektryfikacja, budowa drugiego toru i infrastruktury).

Suwałki dysponują lotniskiem, z którego utrzymywane są połączenia z krajami sąsiedzkimi. Dla zapewnienia regularnych połączeń lotniczych z państwami granicznymi oraz lotniczymi w kraju, konieczna jest modernizacja tego lotniska do klasy III. Jest to niezbędny warunek wzrostu kontaktów handlowych i gospodarczych oraz rozwoju turystyki krajowej i zagranicznej.

Kanał Augustowski o długości 101 km łączy rzekę Biebrzę na terytorium Polski i rzekę Niemen na Białorusi. Maksymalna różnica poziomów wynosi 40 m i jest regulowana 18 śluzami. Kanał jest XIX-wiecznym zabytkiem budownictwa hydrotechnicznego I klasy. Rekonstrukcja kanału po stronie białoruskiej pozwoli na utworzenie międzynarodowego szlaku wodnego, przebiegającego przez Polskę, Białoruś, Litwę - do Bałtyku. Utworzenie szlaku wymaga także zagospodarowania turystycznego.

Województwo suwalskie dysponuje nowoczesną elektroniczną centralą telefoniczną, która udostępnia szybkie i bezpośrednie połączenie z całym światem.

Współpraca zagraniczna

Ważnym elementem w działalności gospodarczej województwa suwalskiego jest współpraca tak z krajami sąsiedzkimi jak i zachodnimi. Z wszystkimi państwami granicznymi województwo nawiązało stosunki formalno-prawne (umowy-porozumienia), a w roku ubiegłym rozszerzyło je o państwa zachodnie - Niemcy, Włochy, Francja. W myśl podpisanych porozumień województwo suwalskie współpracuje z:

- * Rosją - Obwód Kaliningradzki
- * Litwą - Powiat Altyus
- Powiat Mariampol
- Rejon Wileński
- Rejon Trocki
- * Białorusią - Województwo Grodzieńskie
- * Francją - Departament Jura
- * Włochami - Prowincja Górna Adyga

* Niemcami - Dzielnica Berlina Kopenick

* Danią - Województwo Viborg

Województwo suwalskie uczestniczy także w Programie Współpracy Przygranicznej w regionie Morza Bałtyckiego.

Najnowszą inicjatywą, mającą na celu zapewnienie efektywnej współpracy transgranicznej, jest tworzenie Euroregionu „Niemen” obejmującego tereny pogranicza polsko-rosyjsko-litewsko-białoruskiego. Jego idea powstała na III Bałtyckim Forum Gospodarczym.

Współpraca w ramach euroregionu obejmować będzie:

- wspieranie rozwoju gospodarczego i wymiany handlowej
- komunikację, transport, energetykę i łączność
- rolnictwo i gospodarkę leśną
- ochronę i poprawę stanu środowiska, gospodarkę odpadami
- zagospodarowanie przestrzenne obszarów przygranicza, rozbudowę infrastruktury transgranicznej
- kulturę, sport, turystykę
- oświatę,
- ochronę zabytków, poszanowanie dziedzictwa kulturowego
- współpracę w przeciwdziałaniu i likwidacji zagrożeń i klęsk żywiołowych
- rozwijanie kontaktów mieszkańców, podmiotów gospodarczych, instytucji i organizacji
- ochronę zdrowia, pomoc socjalną.

Wojewoda suwalski uzyskał akceptację Rady Ministrów do podjęcia prac organizacyjnych zmierzających do utworzenia euroregionu. Inicjatywa ta znalazła też poparcie w kręgach parlamentarnych, rządowych i dyplomatycznych oraz w instytucjach europejskich. Ofertę współpracy przy tworzeniu euroregionu przyjęli szefowie wielu znaczących firm w kraju. Powołane w Suwałkach Biuro Euroregionu, w którego składzie są przedstawiciele każdej ze stron, zajmuje się organizacją i koordynacją działań związanych z tworzeniem euroregionu. Przewiduje się, że konferencja założycielska Euroregionu „Niemen” odbędzie się w czerwcu 1996 roku.

Jedną z form współpracy z zagranicą, mającą coraz większy zasięg, jest organizacja imprez targowo-wystawienniczych na terenie województwa i poza granicami kraju. Wszystkim imprezom patronuje wojewoda suwalski, a głównym ich organizatorem jest Polsko-Litewska Izba Gospodarcza.

W województwie odbywają się:

* Suwalskie Targi Przygranicza w Suwałkach (luty). W 1996 roku odbyły się po raz czwarty - uczestniczyło w nich ponad 350 wystawców z Polski, Litwy, Białorusi, Rosji, Francji,

* Międzynarodowe Targi w Augustowie (w czerwcu),

* Konsumpcyjne Targi Przygranicza w Giżycku (sierpień),

* Rolno-Spożywcze Targi Przygranicza w Suwałkach (październik),

* Przedświąteczne Targi Przygraniczne w Suwałkach (grudzień),

Targi organizowane poza granicami kraju:

* Polska Prezentacja Gospodarcza POLEXPOR w Kaliningradzie (kwiecień),

* Międzynarodowe Targi POLEXPORT w Grodnie (listopad),

* Międzynarodowe Targi Kowieńskie POLEXPORT w Kownie (wrzesień).

Targom towarzyszą spotkania biznesowe, a poza granicami kraju - misje gospodarcze.

Obroty handlowe województwa suwalskiego z zagranicą:

Głównymi partnerami są państwa rozwinięte, których udział w eksporcie wynosi ponad 7 proc., a w imporcie - 50-60 proc. Około 70 proc. obrotów z państwami rozwiniętymi przypada na Niemcy i Francję. Handel z krajami Europy Środkowo-Wschodniej stanowi około 30 proc. obrotów handlowych województwa suwalskiego z zagranicą. Głównymi partnerami są państwa sąsiedzkie - Rosja, Litwa, Białoruś (90 proc. obrotów tej grupy państw).

Ranking państw (1994 rok)

Eksport

Miejsce	Państwo	% całości obrotów
1.	Niemcy	41,6
2.	Francja	15,2
3.	Rosja	11,4
4.	Litwa	10,0
5.	Holandia	5,0

Import

Miejsce	Państwo	% całości importu
1.	Niemcy	35,1
2.	Rosja	17,7
3.	Litwa	7,5
4.	Włochy	5,6
5.	Francja	4,4

Głównymi towarami eksportowanymi z woj. suwalskiego są wyroby przemysłu drzewnego, spożywczego, elektromechanicznego i elektronicznego, odzieżowego, natomiast importowanymi - wyroby przemysłu spożywczego, chemicznego, paliwa, wyroby przemysłu włókienniczego i papierniczego.

Gospodarka

Potencjał produkcyjny województwa koncentruje się w rolnictwie oraz przemyśle bazującym na lokalnych surowcach. W rolnictwie pracuje 60 tys. osób i jest to największa grupa zawodowa w województwie. We władaniu sektora prywatnego znajduje się 84 proc. użytków rolnych, a średnia powierzchnia jednego gospodarstwa wynosi 16 ha.

Rolnictwo województwa suwalskiego charakteryzuje się różnorodnością produkcji, przy dominacji bydła zarówno mlecznego jak i mięsnego oraz trzody chlewnej. Poszukuje się nowych możliwości produkcyjnych do których predysponują wojewódz-

two warunki naturalne. Odbudowywane jest stado owiec z myślą o produkcji młodej baraniny. Wprowadza się hodowlę kóz, głównie ze względu za jakość mleka i jego przetworów. Natomiast w celu zagospodarowania najsłabszych rolniczo terenów prowadzone są badania nad możliwością fermowej hodowli zwierząt jeleniowatych.

W przemyśle Suwalszczyzny dominuje przetwórstwo rolno-spożywcze, a następnie przemysł drzewny, elektromaszynowy i lekki. Do wyrobów, których produkcja liczy się na rynku krajowym należą: sery, masło, mięso, tarcica, płyty wiórowe i pilśniowe, kruszywo, a także papierosy. Ważne miejsce w produkcji przemysłu województwa zajmują również wyroby przemysłu elektronicznego, wytwarzającego m.in. różnego rodzaju oświetlenia, podzespoły elektroniczne oraz indukcyjne.

Sektor ten daje 38 proc. produkcji przemysłowej i zatrudnia 58 proc. ogółu pracowników. Przekształceniami własnościowymi objęte zostały 142 przedsiębiorstwa, to jest 83 proc. wszystkich przedsiębiorstw pozostających w nadzorze założycielskim wojewody. W 34 przedsiębiorstwach przekształcenia zostały całkowicie zakończone, a majątek zagospodarowany (w Browarze w Suwałkach, Suwalskich Zakładach Drobiarskich, Suwalskiej Fabryce Mebli, Zakładach Sprzętu Oświetleniowego „Polam-Wilkasy” w Wilkasach k. Giżycka, Przedsiębiorstwie Produkcji Leśnej „LAS” w Olecku, Mazurskim Przedsiębiorstwie Budownictwa Ogólnego w Elku). W połowie 1994 roku zakończono proces przekazywania Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa 71 PGR.

W ostatnich latach zmieniła się struktura własnościowa przedsiębiorstw. W sektorze publicznym znajdują się 63 przedsiębiorstwa państwowe i 5 spółek prawa handlowego z udziałem Skarbu Państwa. Natomiast w sektorze prywatnym liczba jednostek gospodarczych wynosi ponad 14 tys. Są wśród nich:

- spółki prawa handlowego - 687

w tym:

* joint venture - 91

* spółdzielnie - 273

* zakłady osób fizycznych - 14 tys.

W tworzeniu przedsiębiorstw wzrasta udział kapitału zagranicznego - niemieckiego, francuskiego, szwedzkiego, włoskiego i amerykańskiego.

Rozwojowi gospodarki województwa służyć powinna Specjalna Strefa Ekonomiczna w Suwałkach, o utworzenie której wojewoda wystąpił do Ministra Przemysłu i Handlu. Specjalna Strefa Ekonomiczna będzie funkcjonowała w formie zdecentralizowanej, z filiami w Elku i Gołdapi, obejmując trzy zwarte obszary położone na obrzeżach: Suwałk - 279 ha, Elku - 107 ha, i Gołdapi - 64 ha. Ponadto przewiduje się utworzenie wolnych obszarów celnych przy przejściach granicznych na terenie strefy gołdapskiej oraz przeznaczenie 20 ha w Budzisku na Międzynarodowe Centrum Hurtowe - Wolny Obszar Celny.

W strefie zlokalizowana będzie różnorodna przyjazna środowisku naturalnemu działalność produkcyjna i usługowa, przy specjalizacji każdej z jej części. Projekt przewiduje 20-letni okres działania strefy oraz bardzo atrakcyjne warunki dla inwestorów, dzięki systemowi zwolnień i ulg podatkowych. Inwestorzy podejmujący preferowaną produkcję mogą liczyć na całkowite zwolnienie z podatku dochodowego przez okres pierwszych 10 lat, a przez pozostały okres otrzymują 50-proc. ulgę podatkową.

WOJEWÓDZTWO ZAMOJSKIE

Ogólna charakterystyka województwa zamojskiego:

Powierzchnia - 6980 km²

Długość granicy państwowej - 142 km

Podział administracyjny.

W województwie funkcjonuje 57 gmin w tym:

- 4 gminy miejskie
- 6 miast - gmin
- 47 gmin wiejskich

Liczba mieszkańców 494 tys. osób, w tym:

w miastach - 153,4 tys. osób tj. 31,1% ogółu mieszkańców (najslabiej zurbanizowany region w Polsce).

Udział ludności w wieku poprodukcyjnym sięga 16,7% („najstarszy” demograficznie region w Polsce).

Charakter gospodarki:

- region typowo rolniczy o najwyższym w kraju udziale rolnictwa w tworzeniu „wojewódzkiego” produktu krajowego brutto,
- w rolnictwie pracuje około 60% zatrudnionych w gospodarce województwa,
- w sektorze pozarolniczym funkcjonuje około 20,6 tys. podmiotów gospodarczych,
- wojewoda zamojski wykonuje funkcję organu założycielskiego dla 29 przedsiębiorstw państwowych,
- rolnictwo zamojskie ma jedne z najlepszych w Polsce warunki naturalne dla produkcji rolnej.

Województwo zajmuje drugie miejsce w Polsce pod względem waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Ponad 61% gruntów ornych znajduje się I - III klasie bonitacyjnej. Zamojskie ma największą w Polsce powierzchnię upraw: pszenicy, buraków, chmielu, tytoniu.

Udział produkcji przemysłowej województwa w produkcji przemysłowej kraju wynosi 0,4%. Jest to jeden z najslabiej zindustrializowanych regionów w Polsce, Dominuje przemysł rolno spożywczy, dostarczający około 60% całej produkcji przemysłowej województwa. Do innych ważnych branż przemysłowych należą: meblarstwo, przemysł odzieżowo - dziewiarski, przemysł materiałów budowlanych, przemysł metalowy.

Eksport w I półroczu 1995 roku wyniósł 30,7 mln USD. Dynamika w stosunku do I półroczu 1994 sięga 169,4%, w tym: eksport na Ukrainę 5,86 mln USD (dynamika 329,4%).

Infrastruktura techniczna jest znacznie słabiej rozwinięta niż przeciętnie w kraju:

- * drogi publiczne o nawierzchni twardej - 67,1 km na 100 km² (Polska - 75,0 km)
- * linie kolejowe - 5,2 km 100 km² (Polska - 7,6 km)
- * samochody osobowe - 139 na 1000 ludności (Polska - 185 km)
- * abonenci telefoniczni 90,5 na 1000 ludności (Polska - 129 km)
- * udział mieszkań wyposażonych w:

- wodociąg - 68%
- łazienkę - 56,6 %
- gaz sieciowy - 16,9 %
- centralne ogrzewanie - 49,6 %

- * liczba bezrobotnych w końcu października 1995 roku wyniosła 6,9 tys. osób,
- * stopa bezrobocia - 14,5 %. Na obszarach wiejskich obok bezrobocia rejestrowanego występuje wysoki poziom bezrobocia agrarnego.

Województwo zamojskie graniczy na przestrzeni 142 km z dwoma obwodami ukraińskimi: wołyńskim i lwowskim. Funkcjonują tu cztery punkty przekraczania granicy państwowej:

- międzynarodowe drogowe przejście graniczne **Hrebenne** (Rawa Ruskaja)
- międzypaństwowe drogowe przejście graniczne **Zosin** (Ustilug) - oba w zarządzie wojewody zamojskiego.
- punkt graniczny **Uśmierz** koło Dołhobyczowa (Waręż)
- kolejowe przejście graniczne w **Hrubieszowie** (Izow)

Przejścia drogowe:

Hrebenne

Od 1 kwietnia 1993 roku drogowe przejście graniczne w Hrebennem funkcjonuje jako przejście międzynarodowe, całodobowe, osobowo - towarowe.

Odprawa celna dokonywana jest po stronie polskiej i ukraińskiej. W 1994 roku przejście przekroczyło blisko 1.300 tys. osób i około 300 tys. pojazdów. W okresie 10 miesięcy 1995 roku - już 2.176 tys. osób, co oznacza dwukrotny wzrost w stosunku do analogicznego okresu 1994 roku. Liczba pojazdów przekraczających przejście w tym samym okresie 1995 roku wynosiła 556,5 tys., co stanowi wzrost o 144, %.

Wzrastający systematycznie ruch na przejściu wymaga jego dalszej rozbudowy, a zwłaszcza poszerzenia poprzez budowę dodatkowych pasów ruchu - drogi dojazdowej do przejścia (droga krajowa nr 17), budowy terminalu dla samochodów ciężarowych, budowy stałych obiektów na przejściu. Realizacja tego programu sprawi, że przejście w Hrebennem odpowiadać będzie wielkościom i możliwościom odpraw znajdującego się po drugiej stronie granicy przejścia w Rawie Ruskiej, gdzie realizowany jest obecnie szeroki front inwestycyjny (budowa terminali). Przejście w Hrebennem wymaga również poprawy wyposażenia technicznego Straży Granicznej oraz wzmocnienia kadrowego służb granicznych i celnych.

W związku z wręcz skokowym wzrostem ruchu na tym przejściu potrzebne są w 1996 roku na jego rozbudowę (budowa budynku socjalno - administracyjnego dla służb celnych i granicznych, budowa rampy rozładowniczej dla samochodów ciężarowych oraz utwardzenie placów) dodatkowe środki z rezerwy budżetowej w wysokości 2 mln

zł, o które województwo wystąpiło do Andrzeja Wieczorkiewicza - Podsekretarza Stanu w URM. W budżecie wojewody na 1996 rok zaplanowano wydatki na rozbudowę i modernizację przejść drogowych w wysokości 640 tys. zł.

Zosin

Międzynarodowe Drogowe Przejście Graniczne w Zosinie k. Hrubieszowa otwarte 10 października 1995 roku jest przeznaczone dla ruchu osobowego. Obecna infrastruktura przejścia zabezpiecza prawidłowe jego funkcjonowanie. W m-cu października 1995 roku granicę w Zosinie przekroczyło około 25 tys. osób i ponad 10 tys. pojazdów.

Docelowo konieczna jest modernizacja mostu na rzece Bug i rozbudowa przejścia, w celu przekształcenia go w przejście dla międzynarodowego ruchu osobowego i towarowego.

Punkt graniczny w Uśmierzu k/Dołhobyczowa

Funkcjonuje obecnie jako punkt uproszczonego przekraczania granicy państwowej dla obywateli zamieszkałych w miejscowościach przygranicznych. Z informacji przekazanych przez przewodniczącego lwowskiej administracji państwowej wynika, że w „Kompleksowym programie zagospodarowania granicy państwowej Ukrainy na lata 1995-2000” ujęto realizację przejścia Uśmierz - Nowoukrainka. Obecnie strona ukraińska prowadzi prace projektowo - dokumentacyjne, a w 1996 roku zamierza rozpocząć prace budowlane. Podjęcie prac nad uruchomieniem przejścia Dołhobyczów - Nowoukrainka byłoby kolejnym ważnym etapem w tworzeniu polsko - ukraińskiej infrastruktury granicznej.

W ramach uproszczonego ruchu granicznego przejście w Uśmierzu przekracza około 500 osób rocznie.

Odpowiednie funkcjonowanie przejść drogowych wymaga modernizacji i rozbudowy systemu drogowego województwa, w tym zwłaszcza:

- rozbudowy drogi krajowej nr 17 (Warszawa - Lwów) i dostosowania jej do parametrów drogi ekspresowej, m.in. poprzez budowę obwodnic w Izbicy, Zamościu, Tomaszowie Lub. i Lubyczy Królewskiej,
- rozbudowy i wprowadzenia do sieci dróg ekspresowych odcinka drogi Janów - Frampol - Szczebrzeszyn - Zamość - Hrubieszów - przejście graniczne w Zosinie.

Przejścia kolejowe:

Hrubieszów

Położone na Linii Hutniczo-Siarkowej kolejowe przejście graniczne w Hrubieszowie służy do przewozów osobowych i towarowych. Do przewozu osób wykorzystywane jest w niewielkim zakresie. Systematycznie wzrasta natomiast ilość przewożonych ładunków. W 1995 roku osiągnęły one wielkość około 7,5 mln ton, podczas gdy w 1994 roku zrealizowano 4,5 mln ton. W przewozach towarowych przeważają rudy metali, środki chemiczne, nawozy, sprzęt i maszyny rolnicze.

Trwają ostatnie przygotowania do uruchomienia kolejowego przejścia osobowego Hrebenne - Rawa Ruska, na linii Lublin - Lwów.

Z chwilą uruchomienia tego przejścia województwo zamojskie będzie regionem o największej liczbie przejść polsko - ukraińskich i zapewne obsługujących największą liczbę obywateli Ukrainy.

SPIS TREŚCI

Województwo Białkopodlaskie	3
Województwo Białostockie	8
Województwo Chełmskie	10
Województwo Przemyskie	13
Województwo Suwalskie.....	17
Województwo Zamojskie.....	24

VI

Gra